

แนวทางการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย
อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE GUIDELINES FOR THE CONSERVATION WISDOM OF BAMBOO'S
WICKER PRODUCTION IN THE COMMUNITY. A CASE STUDY OF
WICKER GROUP OF NO. 5, THA CHANG VILLAGE, CHANG SAI SUB-
DISTRICT, PHRAPHROM DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT
PROVINCE THAILAND

มริสา พุทโกสิทธิ์

Marisa Phutkosit

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

อุดมศักดิ์ เดโชชัย

Udomsak Dechochai

เดโช ข่าน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: marisa.phu@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า 1. วิธีการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน พบว่ามีวิธีการ ดังนี้ 1) การอนุรักษ์การใช้จักสานไม้ไผ่แบบยั่งยืน พบว่า นำไม้ไผ่ที่มีอยู่มาใช้ในการจักสานไม้ไผ่อย่างประหยัด และพอดี 2) การอนุรักษ์การเก็บกักจักสานไม้ไผ่ พบว่า เก็บกักเครื่องจักสานที่มีแนวโน้มจะขาดแคลนเอาไว้ใช้ในอนาคต 3) การรักษาส้อมแซมจักสานไม้ไผ่ พบว่า จัดทำเครื่องจักสานให้มีความแข็งแรง

* Received 17 April 2020; Revised 13 May 2020; Accepted 1 June 2020

ทนทาน 4) การอนุรักษ์พันธุ์จักสานไม้ไผ่ พบว่า ดูแลรักษาเครื่องจักสานไม้ไผ่ให้สามารถใช้งานได้นานมากยิ่งขึ้น 2. สภาพปัญหาการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน พบว่ามีสภาพปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาด้านการผลิต พบว่า ปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม 2) ปัญหาด้านเงินทุน พบว่า ไม่มีเงินทุนในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ 3) ปัญหาด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือกับทางกลุ่มไม่มาทำงานในกลุ่ม 3. แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน พบว่า มีแนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาด พบว่า มีการโฆษณาสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต 2) แนวทางการส่งเสริมความรู้ พบว่า เปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม 3) แนวทางการส่งเสริมด้านการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีงานทำลดการว่างงาน

คำสำคัญ: การอนุรักษ์องค์ความรู้ เครื่องจักสานไม้ไผ่

Abstract

This research aimed to study process of the conservation wisdom of bamboo's wicker production in the community. Study about the problem of the conservation wisdom of bamboo's wicker production in the community as a guideline to promote the conservation wisdom of bamboo's wicker production. A Case Study of Bamboo wicker Group of No.5, Tha Chang village, Chang Sai Sub-district, PhraPhrom District, Nakhon Si Thammarat Province Thailand. By using qualitative research Methodology. The findings show as following 1. How to conserve the wisdom of bamboo's wicker production in the community found that the method is as follows. 1).The conservation of sustainable use of bamboo wicker found that the existing bamboo is used for bamboo weaving economically and fit. 2).The conservation of bamboo's wicker found that the communities are storing wicker which tends to be scarce for future use.3).The treatment and repair of bamboo wicker found that the wicker was made to be strong and durable. 2. The problem of conservation wisdom in the bamboo's wicker production in the community was found as follows. 1) The production problems found that the raw materials used in production are not sufficient for the group members.2).The funding problems found that there are no procurement funds for supplies and equipment.3).The problems on members found that some members did not cooperate with the group and some members did not come to work. 3. The guidelines for promoting the conservation wisdom of bamboo's wicker production in the community found that the guidelines were as follows.1) The

marketing promotion guidelines found that there are online social advertising. 2)The guidelines for promoting knowledge found that There is an opportunity for interested people to study and learn about the product.3).The guidelines for promoting group formation found that people in the community are encouraged to work and reduce unemployment.

Keyword: The conservation wisdom, wicker

บทนำ

การอนุรักษ์เครื่องจักสานไม้ไผ่กับการพัฒนาชุมชน เพราะชุมชนเป็นแหล่งข้อมูลด้านความรู้ ภูมิปัญญา และรูปแบบการดำเนินการ ควรเน้นการพัฒนาคนด้วยการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ ส่งเสริม ให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งสามารถดูแลตนเองได้ เสริมสร้างความรู้ ทักษะใหม่ ๆ ต้องมีการพัฒนาแบบบูรณาการ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างนั้นมีความสัมพันธ์กัน (ประเวศ วะสี, 2542) เครื่องจักสานเป็นศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และได้พัฒนาทั้งวัตถุดิบ การสร้างรูปทรง ลวดลาย ให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย อุปกรณ์เครื่องมือในการผลิตมีการพัฒนา มาโดยตลอด เครื่องจักสานจึงมีอยู่ในทุกภาคของประเทศในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์จักสานที่ทำกันอยู่เป็นจำนวนมากตามชุมชนท้องถิ่น คือ ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ เพราะไม้ไผ่เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตั้งแต่ในอดีต จะทำสำหรับใช้สอยในครัวเรือนเป็นเครื่องมือในการจับสัตว์ ปัจจุบันทำเป็นอาชีพเสริมบางกลุ่มทำเป็นอาชีพหลัก และมีการรวมกลุ่มผู้ผลิตโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดียิ่งขึ้น (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2539) เป็นการนำวัสดุธรรมชาติ มาออกแบบพัฒนาห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร หรือใช้สอยภายในบ้านเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้น และประยุกต์ใช้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเครื่องจักสานได้พัฒนาการไปมาก มีการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เครื่องจักสานเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่มากับสังคมวิถีชีวิตมนุษย์เป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้ และเชื่อว่าจะไม่สูญหายไปจากโลกนี้แน่นอน จากอดีตมาถึงปัจจุบันจะเห็นว่ารูปแบบการผลิต และลวดลายของเครื่องจักสานที่ทำขึ้นโดยชนชาติต่าง ๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน (นเร ขอจิตต์เมตต์, 2559) โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายในการสานจะมีจำกัดอยู่ไม่มากนัก และความจำกัดของลวดลายนี้ทำให้รูปทรงของ เครื่องจักสานมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันไปด้วย นอกจากนี้วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องจักสานยังพบว่าในกลุ่มประเทศที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันก็มีการใช้วัสดุชนิดเดียวกัน เช่น การทำเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ พบว่ามีทำกันในกลุ่มประเทศแถบเอเชีย เช่น จีน ญี่ปุ่น ไทย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งเครื่องจักสานไม้ไผ่ และ

สินค้า OTOP ในชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยนายสิทธิชัย มณีโชติ เป็นผู้ผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ ได้รับการสนับสนุน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภพระพรหม และได้จัดตั้งกลุ่มเมื่อปี 2546 โดยรวมกลุ่มกันทั้ง ด้านทุน เครื่องมือในการผลิต มีการบริหารจัดการในรูปคณะกรรมการ โดยมีนางเบญจมาศ หนู แก้ว เป็นประธานกลุ่ม (กฤษณ หอมคง, 2554)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์องค์ความรู้ใน การผลิต เครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการ อนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน เพื่อศึกษาปัญหาในการอนุรักษ์องค์ ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน และเพื่อศึกษาการส่งเสริมอาชีพกลุ่มเครื่องจัก สานไม้ไผ่ จึงมีความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์องค์ความรู้ ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ใน ชุมชนได้เป็นสินค้า OTOP และเพื่อให้สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาด และผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ใน ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ใน ชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

กลุ่มคณะกรรมการเครื่องจักสาน จำนวน 10 คน คือ กลุ่มผู้ที่อนุรักษ์องค์ความรู้ ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่ นางสาวเบญจมาศ หนูแก้ว นายสิทธิชัย มณีโชติ นางเจียน อักษรกุล นางสาวสุดใจ หนูแก้ว นางสาวกลอนใจ สังทรัพย์ นางถั่ว สัจโภชน์ นางอุไร ไทยเกิด นางเนบ รำพึง

กลุ่มผู้สนับสนุน จำนวน 6 คน คือ ผู้ที่ให้การสนับสนุนแนวทางการอนุรักษ์องค์ ความรู้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ได้แก่ นายชูศักดิ์ เกร็ดฤกษ์ นางสาววรรณิ ศิลป์สามัคคี นาง วรรณิ สุดใจ นางสาวพิน สิงโพล นางศิลปลา มณีโชติ นายวิโรจน์ ชูช่วย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ เป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัยพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการสังเกต ที่ผู้สังเกตเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มที่ถูกศึกษา เป็นการสังเกตในขณะที่ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์

เครื่องบันทึกภาพนิ่ง เป็นการใช้กล้องจากโทรศัพท์มือถือเพื่อถ่ายรูปประกอบในการวิจัย

เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ เนื่องจากบางครั้งการจดบันทึกระหว่างสัมภาษณ์ไม่ทัน ก็ยังมีเครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องสำรองข้อมูลโดยในการบันทึกเสียงนั้น หากข้อมูลส่วนใดที่ผู้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ให้บันทึกเสียงก็จะหยุดการบันทึกเสียง ณ ช่วงเวลานั้นทันที

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการจัดทำเครื่องจักสานไม้ไผ่

สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การปรับตัวเบื้องต้นให้เข้ากับสมาชิกในกลุ่มจักสานไม้ไผ่ พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเบื้องต้น

ประสานงานโดยการขออนุญาตจากหัวหน้ากลุ่มจักสานไม้ไผ่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะจง โดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียด แต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ

รวบรวมวิเคราะห์ สรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้นำมา โดยนำข้อมูลที่เป็นความจริงนั้นมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วิธีการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอยะพราง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. การอนุรักษ์การใช้จักสานไม้ไผ่แบบยั่งยืน พบว่า นำไม้ไผ่ที่มีอยู่มาใช้ในการจักสานไม้ไผ่ อย่างพอดี และมีการวางแผนการจัดทำผลิตภัณฑ์จากจักสานไม้ไผ่ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างประหยัด โดยการใช้จักสานไม้ไผ่อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

2. การอนุรักษ์การเก็บกักจักสานไม้ไผ่ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีการรวบรวม และเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มจะขาดแคลนได้เพื่อเอาไว้ใช้ในอนาคต ซึ่งการเก็บกักทรัพยากรนั้นมิตัวอุปสรรคแตกต่างกันออกไป เช่น การเก็บกักไม้ไผ่เพื่อใช้ในอนาคต เนื่องด้วยทรัพยากรบางชนิดมีมากเกินไปในบางเวลาหนึ่งจึงจำเป็นต้องเก็บเอาไว้ใช้ในยามจำเป็น

3. การรักษาซ่อมแซมจักสานไม้ไผ่ พบว่า เป็นการให้สมาชิกในกลุ่มพัฒนาฝีมือของตนเอง โดยการนำเอาความสามารถที่มีอยู่ในเรื่องของการจักสานไม้ไผ่มาใช้ในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และนำความรู้ที่มีอยู่เดิมมาผสมกับความรู้ใหม่ เพื่อที่จะพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น

4. การอนุรักษ์ฟื้นฟูจักสานไม้ไผ่ พบว่า เมื่อเราใช้ไม้ไผ่แล้วเราก็คควรดูแลรักษาไม้ไผ่ที่เรานำมาใช้ให้สามารถนำมาใช้งานได้อีก และส่งเสริมให้คนในชุมชนต่าง ๆ หันมาสนใจการปลูกไม้ไผ่ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

สภาพปัญหาการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

1. ปัญหาด้านการผลิต พบว่า ทางกลุ่มประสบกับปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจากในปัจจุบันทรัพยากรไม้ไผ่หายากขึ้นทุกวัน และมีความขาดแคลนในเรื่องของวัตถุดิบ จึงทำให้ต้องมีการจัดหาวัตถุดิบจากหมู่บ้านอื่น ๆ

2. ปัญหาด้านเงินทุน พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาทางด้านเงินทุน เพราะในการจัดตั้งกลุ่มได้นั้น ต้องมีเงินทุนเป็นปัจจัยหลักในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ในการผลิต

3. ปัญหาด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือกับทางกลุ่มไม่มาทำงานในกลุ่ม ไม่มีความพร้อมในการทำงาน เพราะคิดว่ารายได้ไม่พอใช้ในแต่ละวัน และสมาชิกบางคนเข้ามาทำงานได้แค่วันสองวันก็ไม่มาอีกเลย

แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

1. แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาด พบว่า ทางกลุ่มมีการโฆษณาสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีการพัฒนาสินค้าของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ต้องการของตลาด มากขึ้น

2. แนวทางการส่งเสริมความรู้ พบว่า ทางกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษา หาความรู้และประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มเครื่องจักสานไม้ไผ่ได้ตลอดเวลา โดยที่ทางกลุ่มเปิดโอกาสให้กับทุกหน่วยงาน และพร้อมให้ความรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

3. แนวทางการส่งเสริมด้านการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมี

งานทำ ลดการว่างงานของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถด้านการประกอบอาชีพ และทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มโดยคำนึงถึงทรัพยากรภายในชุมชน

ภาพที่ 1 แสดงการโปรโมททางเฟสบุ๊ค
ของนายสิทธิชัย มณีโชติ

ภาพที่ 2 แสดงการให้ความรู้แก่ผู้ที่มา
ศึกษาดูงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องจัก
สานไม้ไผ่

ภาพที่ 3 แสดงการจัดแสดงสินค้าของ
กลุ่มตามงานเทศกาลต่าง ๆ

อภิปรายผล

วิธีการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอยะพราง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. การอนุรักษ์การใช้จักสานไม้ไผ่แบบยั่งยืน พบว่า นำไม้ไผ่ที่มีอยู่มาใช้ในการจักสานไม้ไผ่ อย่างพอดี และมีการวางแผนการจัดทำผลิตภัณฑ์จากจักสานไม้ไผ่ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างประหยัด โดยการใช้ไม้ไผ่อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเกษม

จันทร์แก้ว เรื่อง หลักการอนุรักษ์ (เกษม จันทร์แก้ว, 2540) พบว่า การใช้แบบยั่งยืนที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดทรัพยากรปริมาณการเก็บเกี่ยว เพื่อการใช้ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และจำกัดของเสีย หรือมลพิษออกไปการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติแต่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดความเสื่อมโทรม เพราะใช้เทคโนโลยี ไม่เหมาะสมเก็บเกี่ยวมากเกินไปจนความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศเกิดขึ้นเก็บเกี่ยวมากเกินไป

2. การอนุรักษ์การเก็บกักจกसानไม้ไผ่ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีการรวบรวม และเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มจะขาดแคลนได้เพื่อเอาไว้ใช้ในอนาคต ซึ่งการเก็บกักทรัพยากรนั้นมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป เช่น การเก็บกักไม้ไผ่เพื่อใช้ในอนาคต เนื่องด้วยทรัพยากรบางชนิดมีมากเกินไปในบางเวลาหนึ่งจึงจำเป็นต้องเก็บเอาไว้ใช้ในยามจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสรี พงศ์พิศ เรื่อง ลักษณะ การอนุรักษ์ (เสรี พงศ์พิศ, 2539) พบว่า การใช้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง

3. การรักษาซ่อมแซมจกसानไม้ไผ่ พบว่า เป็นการให้สมาชิกในกลุ่มพัฒนาฝีมือของตนเอง โดยการนำเอาความสามารถที่มีอยู่ในเรื่องของการจักสานไม้ไผ่มาใช้ในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และนำความรู้ที่มีอยู่เดิมมาผสมกับความรู้ใหม่ เพื่อที่จะพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีความทนทานต่อการใช้งาน มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิมล อธิภากร เรื่อง ลักษณะการอนุรักษ์ (สุวิมล อธิภากร, 2553) พบว่า การบำรุงรักษา ดูแลการสงวนให้คงอยู่ รวมถึงการหว่านแหสิ่งที่ดีงามการคงอยู่มิให้สูญหายไป การมองเห็นคุณค่า ของความรู้ และสิ่งที่ได้คิดสร้างสรรค์ไว้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่น ประเพณีต่าง ๆ วัฒนธรรม รวมถึงการส่งเสริม และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้ยั่งยืนต่อไป

4. การอนุรักษ์ฟื้นฟูจกसानไม้ไผ่ พบว่า เมื่อเราใช้ไม้ไผ่แล้วเราก็ควรดูแลรักษาไม้ไผ่ที่เรานำมาใช้ให้สามารถนำมาใช้งานได้อีก และส่งเสริมให้คนในชุมชนต่าง ๆ หันมาสนใจการปลูกไม้ไผ่ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสรี พงศ์พิศ เรื่อง ลักษณะการอนุรักษ์ (เสรี พงศ์พิศ, 2539) พบว่า การใช้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง

**สภาพปัญหาการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอยะพราง
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

1. ปัญหาด้านการผลิต พบว่า ทางกลุ่มประสบกับปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจากในปัจจุบันทรัพยากรไม้ไผ่หายากขึ้นทุกวัน และมีความขาดแคลนในเรื่องของวัตถุดิบ จึงทำให้ต้องมีการจัดหาวัตถุดิบจากหมู่บ้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดวงดาว กลิ่นสี เรื่อง ปัญหาด้านการผลิต (ดวงดาว กลิ่นสี, 2551) พบว่า ไม่สม่ำเสมอ กลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่ไม่สามารถรับการสั่งซื้อผลผลิต ครั่งละมาก ๆ ได้ กรรมวิธีการผลิตวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่มีคุณภาพ ไม่สามารถแข่งขันในตลาดได้

2. ปัญหาด้านเงินทุน พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาทางด้านเงินทุน เพราะในการจัดตั้งกลุ่มได้นั้น ต้องมีเงินทุนเป็นปัจจัยหลักในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ในการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอุดม ศรีสวัสดิ์ เรื่อง ปัญหาด้านเงินลงทุน (อุดม ศรีสวัสดิ์, 2554) พบว่า การขาดแคลนเงินทุน การผลิตสินค้า และบริการในท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นกิจการขนาดเล็ก ทำให้ครัวเรือน หรือรวบรวมกลุ่มผลิตมีเงินทุนน้อยเข้าไม่ถึงแหล่งสนับสนุน เนื่องจากมีหลักค้าประกันขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการผลิต การบริหารจัดการผลิตสินค้า และบริการในท้องถิ่น

3. ปัญหาด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือกับทางกลุ่มไม่มาทำงานในกลุ่ม ไม่มีความพร้อมในการทำงาน เพราะคิดว่ารายได้ไม่พอใช้ในแต่ละวัน และสมาชิกบางคนเข้ามาทำงานได้แค่วันสองวันก็ไม่มาอีกเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเรืองศักดิ์ บุญวาทัญญู เรื่อง ปัญหาด้านสมาชิก (เรืองศักดิ์ บุญวาทัญญู, 2535) พบว่า สมาชิกขาดสิ่งยึดเหนี่ยว ซึ่งเป็นความไม่เข้าใจองค์ประกอบ ความหมาย ปัญหา ความต้องการ ตลอดจนประโยชน์ที่สมาชิกพึงจะได้รับส่วนใหญ่เป็นการขึ้นนำของเจ้าหน้าที่ประชาชนไม่เข้าใจความรู้ ซึ่งจึงถือเป็นการขาดสิ่งยึดเหนี่ยวกลุ่มที่เกิดขึ้นกลายเป็นกลุ่มจับตั้งไม่ไขกลุ่มที่จัดตั้ง

**แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน
กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ ชุมชนบ้านท่าช้าง หมู่ที่ 5 ตำบลช้างซ้าย อำเภอยะพราง
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

1. แนวทางการส่งเสริมด้านการตลาด พบว่า ทางกลุ่มมีการโฆษณาสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีการพัฒนาสินค้าของกลุ่มให้เป็นที่รู้จัก และเป็นที่ต้องการของตลาด มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเสรี วงษ์มณฑา เรื่อง การบริหารด้านการตลาด (เสรี วงษ์มณฑา, 2558) พบว่า ต้องได้รับการดำเนินอย่างเป็นกลยุทธ์มากขึ้น ด้วยการสร้างแนวคิดที่แข็งแกร่งเกี่ยวกับตราสินค้าที่จะ ทำให้กลยุทธ์องค์กรสามารถกลายเป็นจริงได้ในที่สุด การตลาดต้องให้ความสำคัญกับวิธีการติดต่อสื่อสาร กับลูกค้าที่แตกต่างกันอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้ประสบการณ์โดยรวมที่ลูกค้าได้รับเป็นไปอย่างสอดคล้อง กับแนวความคิดที่แข็งแกร่งของตราสินค้า

2. แนวทางการส่งเสริมความรู้ พบว่า ทางกลุ่มเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มเครื่องจักสานไม้ไผ่ได้ตลอดเวลา โดยที่ทางกลุ่มเปิดโอกาสให้กับทุกหน่วยงาน และพร้อมให้ความรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุมาริน วงศ์มณี เรื่อง แนวทางการบริหารการส่งเสริมความรู้ (สุมาริน วงศ์มณี, 2539) พบว่า ส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมกลุ่มอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และมีการบริหารจัดการที่ดี

3. แนวทางการส่งเสริมด้านการจัดตั้งกลุ่ม พบว่า ทางกลุ่มมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีงานทำ ลดการว่างงานของคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความสามารถด้านการประกอบอาชีพ และทางกลุ่มยังมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มโดยคำนึงถึงทรัพยากรภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเจียมจิตร บัวบรรณ์ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่ม (เจียมจิตร บัวบรรณ์, 2538) พบว่า ทำให้เกิดความเข้าใจวิธีการบริหาร ดำเนินการให้แก่ผู้นำ และสมาชิกที่จะเข้าร่วมพร้อมมีการเปิดรับสมัครสมาชิกมีการร่างระเบียบข้อตกลงโดยสมาชิกสามารถออกความคิดเห็น เพื่อร่างระเบียบปรับปรุงความคิดเห็นเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ พร้อมจัดทำเอกสารต่าง ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ควรให้ความช่วยเหลือด้านกระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจให้ประสิทธิภาพสามารถเพิ่มอัตราการผลิตสินค้า และบริการได้ตามความต้องการของ ควรจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน หรือกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ให้มากขึ้น ควรให้ความช่วยเหลือในด้านการบริหารจัดการวัตถุดิบในการผลิตสินค้า และบริการของกลุ่มวิสาหกิจของกลุ่มให้เพียงพอตลอดทั้งปี ควรให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาสินค้า และบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพ และความหลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ 1) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ หรือวิทยากรที่มีความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ จากที่ต่าง ๆ มาให้ความรู้แก่คนในชุมชน หรือให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม 2) ส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับการถ่ายทอด และเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้สนใจ และเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน 3) ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าทำให้มีความต้องการเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการขยายช่องทางการตลาดสินค้าให้ขยายวงกว้างมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์องค์ความรู้ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชนกรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราชนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้จาก อาจารย์ ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ โดยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. เดโช แชน้ำแก้ว และอาจารย์อุดมศักดิ์ เดโชชัย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ แนวคิด ตลอดจนข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด จนสารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอกราบ ขอบพระเป็นอย่างสูงนอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้แต่ง และผู้เรียบเรียงตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้อ้างอิง ตลอดจนกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูล ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และทำให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีในเอกสารฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตา แก่บิดา มารดา บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนทั้งวิทยาการ คุณธรรม จริยธรรม จนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา หอมคง. (2554). ประโยชน์จากไม้ไผ่. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2562 จาก http://notentoe44.blogspot.com/2011/12/blog-post_05.html
- เกษม จันทร์แก้ว. (2540). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โครงการสหวิทยาการ บัณฑิตศึกษา.
- เจียมจิตร บัวบรรณ์. (2538). ประโยชน์การจัดตั้งกลุ่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ดวงดาว กลิ่นสี. (2551). ผลิตภัณฑ์ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์การเกษตรแห่งชาติ จำกัด.
- นเร ขอจิตต์เมตต์. (2559). รวมทฤษฎีหักดกกรรม. กรุงเทพมหานคร: บุญเลิศการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2542). ภูมิปัญญาชาวบ้านการพัฒนาชนบท เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- เรืองศักดิ์ บุญวาทัญญ. (2535). การสร้างกลุ่ม และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมสหกรณ์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2539). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัทต้นอ้อ แกรมมี.
- สุนาริน วงศ์มณี. (2539). การจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

- สุวิมล อิชฎากร. (2553). การอนุรักษ์. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2562 จาก <http://graduate.pkruc.ac.th/academic/variant/9-2-2556.pdf>
- เสรี พงศ์พิศ. (2539). การส่งเสริมวิสาหกิจ. เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2562 จาก <http://libry.thaihealth.or.th/ULIB/dublin.php?ID=>
- เสรี วงษ์มณฑา. (2558). ครบเครื่องเรื่องการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- อุดม ศรีสวัสดิ์. (2554). การผลิตสินค้า. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2562 จาก <http://biogang.net//blog/blogdetail.php?uid=46750&id=2564>